

STIFTET 1830

CHRISTIANS SANDS BYSELSKAB

Kronprinsensgate 59
4614 Kristiansand
E-post: post@byselskabet.no
Web: byselskabet.no
Org.nr. 988 973 564

Kristiansand kommune
By- og stedsutvikling
Prosjektstab
post@kristiansand.kommune.no

Kristiansand 16.10.2023

Referanse 2021000701-68

FORSLAG TIL KULTURMINNEPLAN FOR KULTURMILJØER, KULTURMINNER OG LANDSKAP 2022 – 2033 – UTTALELSE.

19.04.21 ga Byselskabet uttalelse til oppstart av planarbeidet og ga der forslag til mange oppgaver og tema som bør tas med, - og det er de stort sett. I det følgende har vi forslag til rettelser og tilføyelser samt synspunkter til teksten i kronologisk rekkefølge.

På side 8 om miljømessig bærekraft heter det at det finnes flere rådgivningstjenester i kommunen som gjelder istandsetting og oppgradering av eldre bygninger. Det er uklart om det menes kommunens administrasjon eller kommunen som sådan. De bør oppgis enten i planen eller i vedleggsdelen. Et av formålene med denne planen er nemlig «å gi et kunnskapsgrunnlag for planleggere, beslutningstakere og ikke minst kommunens innbyggere.» (se også side 19).

Side 15, innledningen til kap.1.5: Bygata på Vest-Agder museet kan med fordel nevnes.

Side 20 om de frivillige organisasjonene: Her mener vi at det bør føyes til at i dag er Byselskabets formål å virke for kulturhistoriske og verneverdige verdier, herunder bevaring av fysisk miljø, bygninger, estetikk, viktige grøntområder og vegetasjon, og skape forståelse for byens historiske egenart og identitet. Det kan også nevnes at vi blant annet har utarbeidet en samlet oversikt over fredete bygninger i kommunen.

Fortidsminneforeningen avdeling Vest-Agder ble stiftet i 1960 (endret til avdeling Agder i 2021), Kristiansand og omegns lokallag i 2013. Formålet antas å være det samme som hovedforeningens: «Foreningen har som formål å arbeide for bevaring av vårt lands verneverdige kulturminner, samt å skape almen forståelse for verdien av disse.» I denne planen bør det være de lokale foreningene som er av interesse, ikke nasjonale.

Ellers i kap. 2.4 vil vi anbefale at alle lokallagene omtales på samme måten med stiftelsesår og antall medlemmer. For eksempel er Søgne historielag stiftet i 1907, Flekkerøy historielag i 1990. Det driver Flekkerøy lokalmuseum med formål å bevare, forske på og stille ut gjenstander som har vitenskapelig, naturhistorisk eller kulturhistorisk interesse.

Under kapitlet kunnskapsdel side 25 heter det at en kulturminneplan skal gi en oversikt over viktige kulturminner og kulturmiljøer, og en plan for forvaltningen av dem. Denne planens oversikt er gitt tematisk. Vi tror at planen vil fungere bedre som politisk verktøy, referanse og informasjon for fagfolk og interesserte innbyggere ved bruk av kartinformasjon i tillegg. For eksempel er større og sammenhengende kulturmiljøer viktig å vise. Planen bør fremstilles mest mulig konkret og informativt.

CHRISTIANS SANDS BYSELSKAB

STIFTET 1830

Kronprinsensgate 59
4614 Kristiansand
E-post: post@byselskabet.no
Web: byselskabet.no
Org.nr. 988 973 564

Det står referert til Riksantikvarens arkiv Askeladden når det gjelder fredete kulturmiljøer og andre viktige verneobjekt. Det er kun tilgjengelig for offentlig ansatte og andre som arbeider med kulturminnevern. Riksantikvarens nettside Kulturminnesøk er imidlertid tilgjengelig. Med hjelp fra fylkeskonservatorens kontor har Byeselskabet utarbeidet en samlet oversikt over fredete bygninger i Kristiansand, ca.40 bygninger. I tillegg kommer kulturmiljøfredningen av Ny-Hellesund med blant annet godt over 100 bygninger.

Kulturminnevernplanen av 1990, del 1 og 2 er viktige dokumenter. Ved den politiske behandlingen i bystyret i 1991 ble den imidlertid ikke vedtatt som plan, men som retningsgivende for sektorenes arbeid med kulturminnesaker. Etter 20 år ble den gjort gjeldende i bestemmelse til kommuneplanens arealdel 2011-2022.

Det het den gangen at «planen bør legges til grunn for det videre arbeidet med kommuneplanleggingen, kommunedelsplaner, utarbeidelse av reguleringsplaner og være retningsgivende for behandlingen av enkeltsaker.» Under behandlingen ble 1084 huseiere tilskrevet. 47 uttalelser kom inn. I innstillingen het det til slutt: «Staten ved kultur- og vitenskapsdepartementet anbefaler at de kommunale kulturstyrene blir tillagt hovedansvaret for kulturminnevernet i kommunene. Teknisk styre og bystyret er også tillagt en sentral oppgave ettersom disse har midlene gjennom sin reguleringsmyndighet til å verne kulturminner. Det er derfor viktig at det blir et godt samarbeid mellom disse organer.»

På side 34 minner vi om at i Marvika er to av bygningene fredet, og i tillegg en kystvakthytte på Årosveten i Søgne og en på Sotåsen i Randesund, begge fra slutten av 1800-tallet.

Side 39: Det finnes ikke lenger bevarte verft i Kvadraturen, men en eldre verftsbygning i Gyldenløvesgate 99 som ligger like ved elva.

Avsnittet Byens historie bør justeres. Ikke tre, men seks kvartaler i Posebystrøket forsvant etter hvert. Dollhuset inngår i reguleringsplanen for kvartal 3 godkjent 19.12.1990 og er regulert til bygg som skal bevares. At store deler av Lund er regulert til bevaring, er neppe riktig. Her er det kanskje en forveksling med kulturminnevernregistreringen for Lund.

I heftet «Ta vare på Posebyen» heter det i innledningen: «Dette heftet er ment å gi praktiske retningslinjer for vedlikehold og utbedring av trehusene i Kvadraturen.», og for Murbyen er det også utgitt en veileder for huseierne, - begge utgitt på 1990-tallet.

Under karantene og folkehelse-avsnittet foreslås det at bygninger tilsluttet sykehus bør kartlegges og vurderes hvordan de best kan sikres gjennom plan. Det er ikke bare Kolonien på Eg som er fredet. I tillegg er det 8 bygninger og utomhusområdet, alt fredet i 2012.

Side 47-48 om parker, hager og lystgårder: Både Ravnedalen, Myren gård og Andøya gård er eid av kommunen og skulle da være så godt sikret at plan er unødvendig eller kan gis lav prioritet. Ved kjøpet av Myren i 1964 ble deler av den klausulert mot vesentlige endringer. For Ravnedalen ble det i 2021 utarbeidet oppgraderingsplan som nå er gjennomført. Den har vi uttalt oss til. For de to andre eiendommene skal tilsvarende plan utarbeides. Alleenes tilstand og viktige trær har i lang tid vært under registrering. Utarbeidelse av en helhetlig treplantingsplan anbefales. I 1983 ble reguleringsplanen for kolonihagen på Nedre Kongsgård vedtatt. På småhageparsellene kan det «ikke bygges hagehus over 15 m²».

CHRISTIANS SANDS BYSELSKAB

STIFTET 1830

Kronprinsensgate 59
4614 Kristiansand
E-post: post@byselskabet.no
Web: byselskabet.no
Org.nr. 988 973 564

Side 54: At Thilo Schoders arkitektur har inspirert arkitekter i Kristiansand er neppe tilfelle. I så fall bør det kunne dokumenteres eller illustreres med eksempel. Han hadde imidlertid en personlig og elegant utformet funksjonalisme av så vel lokal som nasjonal verdi og popularitet.

En forløper til byens sosiale boligbygging (som for eksempel Kristiansand og omegn Boligbyggelag KOBB) var Kristiansand Byggeselskap som ble stiftet i 1919 og sto for utbyggingen av hagebyen Enrum. Den ble ferdig i 1922 og tegnet av vår daværende bygningssjef Helge Blix. Han hadde tidligere stått for Norges første hageby utbygd i perioden 1906-1911 på Notodden for Norsk Hydro.

Side 60 om rådgivning i bygningsvern: Et samarbeid med byggebransjen bør kunne opprettes når det gjelder informasjon, veiledning og hjelp til stell og vedlikehold av verneverdige bygninger, gjerne i form av et senter for rådgivningstjenester og verksted som formulert. Det kan eventuelt også dekke behovet kommunen har for stell av sine eiendommer som foreslått på side 64. Særlig med tanke på dette temaet bør også byggmesterforeningen og eventuelt andre håndtverkerorganisasjoner få dette planforslaget til uttalelse.

På side 64 kan teksten til bildet av inngangsdøren til Bentsens hus misforståes. Bygningen ble oppført i 1855. Det menes vel da at det er døren som er fra 1700-tallet. Begge «brukes flittig av blant annet Byselskabet og Fortidsminneforeningen»!

En viktig oppgave i løpet av perioden bør være å foreta en oppfølging av områdene for kulturmiljø i kommuneplanens arealdel med konkretisering og formelt vern, både med tanke på eldre verneplaner som kanskje kan trenge oppjusteringer, og behov for utarbeidelse av nye planer. Det vil blant annet involvere planetatene i kommunen. Vi konstaterer at handlingsplanen for de 10 årene omfatter til sammen 41 oppgaver fordelt med 10 - 1.prioritet, 17 – 2.prioritet, 9 – 3.prioritet og 5 uprioriterte (vesentlig årlige poster). Svært mye er lagt på byantikvarens skuldre. Hun er med i alle, helt eller delvis. I stor grad gjelder dette grunnlaget for slik planlegging, det vil si kartlegging og tilstandsvurderinger, men begrenset om selve planleggingsoppgavene og det formelle vernet.

På kommunens hjemmeside står det fint formulert at «Formålet med en kulturminneplan er å få en god og oppdatert oversikt over verneverdige kulturminner i kommunen, identifisere spesielt viktige bygninger, miljøer og elementer og planlegge tiltak slik at de kan bevares, og ikke minst formidle kunnskap om våre kulturminner.»

Å ivareta kulturminnevern er et viktig ansvar kommunen har. Vern av kulturmiljø, kulturminner og landskap krever både kunnskap, politiske avveininger og vilje. Et viktig tiltak bør derfor også være å gi nye bystyremedlemmer en grundig innføring i temaet etter lokalvalget hvert fjerde år.

Planforslaget legger stor vekt på betydningen av både samarbeid med frivillige organisasjoner og formidling av kunnskap. «Disse lagene og foreningene bør motta anerkjennelse, synlighet og støtte.» Og om formidling blant annet: «Informasjon om kulturminner, historien som kulturminner formidler, bygningsvern og forvaltning. Formidling av slik kunnskap kan skape større forståelse for verdien av kulturminner».

Det er også relevant å sitere fra kommunens forslag til kulturstrategi for 2023-2030:

«Slik gjør vi det: Godt samarbeid med institusjoner, organisasjoner og frivillige lag og foreninger innen kunst og kultur.» Og: «Legge til rette for formidling av Kristiansand kommunes kulturarv.» Og: «Ha tilskuddsordninger som inkluderer formidling av kunst og kultur.»

Dette er en rettesnor og et mantra også for Byselskabet, som nylig har vedtatt i styret å få utgitt en

CHRISTIANS SANDS BYSELSKAB

STIFTET 1830

Kronprinsensgate 59
4614 Kristiansand
E-post: post@byselskabet.no
Web: byselskabet.no
Org.nr. 988 973 564

bok om fredete bygninger og andre verdifulle bygninger og bygningsmiljø i Kristiansand. Problemet vårt viser seg å være å få finansiert denne utgivelsen. Til tross for kulturminneplanens vektlegging av informasjon, kunnskap og frivillig innsats har byantikvaren på spørsmål om støtte vist oss videre til kulturetaten, som på sin side viser til muligheten for å søke en av tilskuddsordningene. Om noen av de ordningene passer er uklart, og vi forbauses av lunkenheten til det vi mener vil være en viktig bok for publikum, huseiere og fagfolk. Vårt paradoks er: Hvis ikke kommunen er interessert, hvordan vil da andre stille seg til å støtte utgivelsen? Vi synes denne problemstillingen er relevant i våre kommentarer til arbeidet med den viktige kulturminneplanen. Er vi enige om målet for planen må både det offentlige og frivillige støtte opp om viktige tiltak.

Med hilsen
for Christianssands Byselskab

Reidar Mosland
Leder

Arne Bulie
Styremedlem

Kopi til byantikvaren@kristiansand.kommune.no